

Impact Factor: 4.917

ISSN: 2181-0966

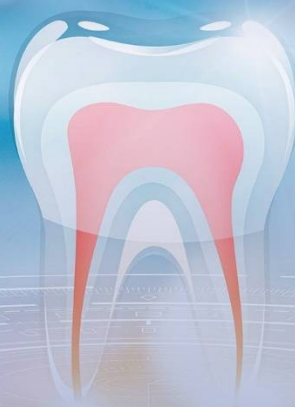
DOI: 10.26739/2181-0966

www.tadqiqot.uz

JOURNAL OF

ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

Informing scientific practices around the world through research and development

SAMARKAND
STATE MEDICAL UNIVERSITY

VOLUME 7
ISSUE 1

2026

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 7, НОМЕР 1

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

VOLUME 7, ISSUE 1

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

№1 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0966-2026-1>

Главный редактор:

Ризаев Жасур Алимджанович
доктор медицинских наук, профессор, ректор
Самаркандского государственного медицинского
университета, Узбекистан

Заместитель главного редактора:

Юлдашев Абдуазим Абдувалиевич
доктор медицинских наук, профессор Ташкентского
государственного стоматологического института,
Узбекистан

РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

РЕДАКЦИОННО-КОНСУЛЬТАТИВНЫЙ СОВЕТ:

Ответственный секретарь: А.С. Кубаев – доктор медицинских наук, профессор

Э.Н. Билалов

доктор медицинских наук, профессор

Д.М. Достмухамедов

доктор медицинских наук, профессор

О.Э. Бекжанова

доктор медицинских наук, профессор

А.М. Хайдаров

доктор медицинских наук, профессор

Л.Э. Хасанова

доктор медицинских наук, профессор

Т.Э. Зойиров

доктор медицинских наук, профессор

Э.А. Ризаев

доктор медицинских наук, профессор

Ж.Ф. Шамсиев

доктор медицинских наук, доцент

С.Х. Юсупалиходжаева

доктор медицинских наук, доцент

Ю.А. Шукурова

доктор медицинских наук, доцент

У.Ю. Мусаев

доктор медицинских наук, доцент

А.И. Хазратов

доктор медицинских наук, доцент

А.А. Ахмедов

доктор медицинских наук, доцент

У.Н. Вахидов

доктор медицинских наук, доцент

Ж.Д. Бузрукзода

кандидат медицинских наук

М.М. Исомов

кандидат медицинских наук, доцент

Д.Ф. Раимкулова

кандидат медицинских наук, доцент

М.К. Юнусходжаева

доктор медицинских наук, доцент

Ф.Ф. Лосев

доктор медицинских наук, профессор,
заслуженный деятель науки РФ

С.П. Рубникович

академик, доктор медицинских наук,
профессор (Беларусь)

Джун-Янг Пэн

доктор медицинских наук, профессор
(Корея)

Дзинити Сакамото

доктор философии, профессор
(Япония)

М.А. Амхадова

доктор медицинских наук, профессор
(РФ)

О.С. Гилёва

академик, доктор медицинских наук,
профессор (РФ)

М.Т. Копбаева

доктор медицинских наук, профессор
(Казахстан)

А.А. Антонова

доктор медицинских наук, профессор
(РФ)

Р.О. Мухамадиев

доктор медицинских наук, профессор

Н.В. Шаковец

доктор медицинских наук, профессор
(Беларусь)

А.И. Грудянов

академик, доктор медицинских наук,
профессор (РФ)

Д.С. Аветиков

доктор медицинских наук, профессор (Украина)

Верстка: Хуршид Мирзахмедов

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

№1 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0966-2026-1>

Chief Editor:

Jasur A. Rizaev

*Doctor of Medical Sciences, Professor,
Rector of the Samarkand State Medical University,
Uzbekistan*

Deputy Chief Editor:

Abduazim A. Yuldashev

*Doctor of Medical Sciences, Professor of the
Tashkent State Dental Institute, Uzbekistan*

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

EDITORIAL ADVISORY BOARD:

Executive Secretary: A. S. Kubaev - Doctor of Medical Sciences, Professor

E.N. Bilalov

Doctor of Medical Sciences, Professor

D.M. Dostmukhamedov

Doctor of Medical Sciences, Professor

O.E. Bekjanova

Doctor of Medical Sciences, Professor

A.M. Khaidarov

Doctor of Medical Sciences, Professor

L.E. Khasanova

Doctor of Medical Sciences, Professor

T.E. Zoyirov

Doctor of Medical Sciences, Professor

E.A. Rizaev

Doctor of Medical Sciences, Professor

J.F. Shamsiev

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

S.H. Yusupalikhodjaeva

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

Yu.A. Shukurova

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

U.Yu. Musaev

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

A.I. Khazratov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

A.A. Akhmedov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

U.N. Vakhidov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

J.D. Buzrukzoda

Candidate of Medical Sciences

M.M. Isomov

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor

D.F. Raimkulova

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor

M.K. Yunuskhodjaeva

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor

F.F. Losev

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Honored Scientist of the Russian Federation

S.P. Rubnikovich

academician, doctor of medical sciences,
professor (Belarus)

Jun-Yang Peng

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Korea)

Jinichi Sakamoto

Doctor of Philosophy, Professor
(Japan)

M.A. Amkhadova

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Russian Federation)

O.S. Gileva

academician, doctor of medical sciences,
professor (Russian Federation)

M.T. Kopbaeva

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Kazakhstan)

A.A. Antonova

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Russian Federation)

R.O. Muxamadiyev

Doctor of Medical Sciences, Professor

N.V. Shakovets

Doctor of Medical Sciences, Professor
(Belarus)

A.I. Grudyanov

academician, doctor of medical sciences,
professor (Russian Federation)

D.S. Avetikov

Doctor of Medical Sciences, Professor (Ukraine)

Page Maker: Khurshid Mirzakhmedov

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Rizaev Jasur Alimjanovich, Axmedova Sayyora Muxamadovna, Absalamova Nigora Faxriddinovna OG'IZ BO'SHLIG'I SHILLIQ QAVATIDAGI LEYKOPLAKIYANING KLINIKO- MORFOLOGIK DIAGNOSTIKASI.....	6
2. Xamraeva Nilufar Xamzaevna, Turayeva Feruza Abdurashidovna ODAM PAPILLOMAVIRUSI BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA OG'IZ BO'SHLIG'I SHILLIQ QAVATI KASALLIKLARINING KLINIK XUSUSIYATLARINI BAHOLASH.....	11
3. Kamilov Xaydar Pozilovich, Usmanova Lazzat Baxodirovna SURUNKALI QAYTALANUVCHI AFTOZ STOMATITDA MAHALLIY HIMOYA OMILLARINING KLINIK-DIAGNOSTIK AHAMIYATI.....	15
4. Тахирова Камола Аббаровна, Мирзаходжаева Нигина Фирдавсовна ДЕФИЦИТ ВИТАМИНОВ ГРУППЫ В КАК ФАКТОР РИСКА РАЗВИТИЯ АНГУЛЯРНОГО ХЕЙЛИТА.....	19
5. Vohidov Elbek Rahimovich MASHINASOZLIK KORXONALARI ISHCHILARIDA OG'IZ BO'SHLIG'I A'ZOLARIDAGI PATOLOGIK O'ZGARISHLAR (ADABIYOTLAR SHARHI).....	23
6. Исомов Мираскад Максудович, Ризаев Жасур Алимджанович, Мирзаев Алишер Умирзокович СОВРЕМЕННАЯ ДИАГНОСТИКА, ЛЕЧЕНИЕ И ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ЖИЗНИ ПАЦИЕНТОВ С СОЧЕТАННОЙ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ТРАВМОЙ.....	28
7. Axmedova Sayyora Muxamadovna, Absalamova Nigora Faxriddinovna OG'IZ BO'SHLIG'I LEYKOPLAKIYASIDA ASOSLI DIAGNOSTIKA VA DAVO ALGORITMI.....	37
8. Rizayev Jasur Alimjanovich, Xudoyqulov Shahzod Shavkatovich AUTISTIK SPEKTR BUZILISHLARI BO'LGAN BOLALARNI STOMATOLOGIK DAVOLASHGA TAYYORLASHGA KOMPLEKS YONDASHUV.....	40
9. Махмуд Закирович Дусмухамедов, Дусмухамедов Дилшод Махмуджанович, Исроилова Жасмина Жамшидовна СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА ОТДАЛЕННЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПОСЛЕ УРАНОПЛАСТИКИ.....	44
10. Валиева Фарангиза Садиковна СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ЛЕЧЕНИЯ БОЛЕВОГО ДИСФУНКЦИОНАЛЬНОГО СИНДРОМА ВИСОЧНО-НИЖНЕЧЕЛЮСТНОГО СУСТАВА У БОЛЬНЫХ С ПЕРЕЛОМАМИ НИЖНЕЙ ЧЕЛЮСТИ.....	49
11. Shernazarov Otamurod Narmuratovich SURGICAL TREATMENT METHODS FOR BENIGN THYROID NODULES.....	53
12. Ахророва Малика Шавкатовна, Ражабий Музаяна Азизовна ЦЕФАЛОМЕТРИЧЕСКАЯ И ТРЕХМЕРНАЯ МОРФОМЕТРИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПАЦИЕНТОВ СО СКЕЛЕТНОЙ ФОРМОЙ АНОМАЛИИ ОККЛЮЗИИ III КЛАССА ПО ЭНГЛЮ.....	57
13. Saidova Muxlisa Axrorovna, Kamilov Haydar Pozilovich OSHQOZON-ICHAK KASALLIKLARI FONIDA PARODONT KASALLIKLARINING OLDINI OLISH MASALALARI.....	62
14. Болтаева Мафтуна Муминовна КЛИНИКО-БИОЛОГИЧЕСКАЯ ДИНАМИКА У ПАЦИЕНТОВ С СОЧЕТАННЫМИ ПОРАЖЕНИЯМИ СЛИЗИСТОЙ ОБОЛОЧКИ ПОЛОСТИ РТА НА ФОНЕ ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ.....	66
15. Болтаева Фазлат Муминовна КЛИНИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОРРЕКЦИИ ОЧАГОВОЙ ДЕМИНЕРАЛИЗАЦИИ ЭМАЛИ У ДЕТЕЙ С ПАРАЗИТАРНОЙ ИНВАЗИЕЙ.....	70
16. Zoyirov Tulqin Elnazarovich, Xaydarova Durdona Munisovna SURUNKALI PARODONTITDA PULPA JAROHATLARINING UCHRASH CHASTOTASI VA MORFOFUNKSIONAL XUSUSIYATLARI.....	75
17. Islamova Nilufar Bustanovna, Abdukhomidov Jurabek Laziz ugli IMPROVEMENT OF METHODS FOR EARLY DETECTION OF MAXILLOFACIAL DEFORMATIONS IN CASE OF PREMATURE TOOTH LOSS.....	79
18. Akhmedov Alisher Astanovich, Mukhiddinov Shokhruxh Gafurjon ugli THE ROLE OF EVERSTICK GLASS FIBER-REINFORCED SYSTEMS IN CORRECTING TOOTH CROWN DEFECTS.....	84
19. Islamova Nilufar Bustanovna, Nurullayeva Go'zal Abdumalikovna TISHLARNI OQARTIRISH MUOLAJASIDAN KEYINGI ASORATLAR PROFILAKTIKASIDA ZAMONAVIY ADGEZIV TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	89
20. Ortikova Nargiza Xayrullayevna, Khurramova Surayyo Dustmurodovna OPTIMIZATION OF ORTHOPEDIC DENTAL TREATMENT METHODS IN PATIENTS WITH ARTERIAL HYPERTENSION.....	94
21. Akhmedov Alisher Astanovich, Toyirov Jahongir Sobirovich MORPHOFUNCTIONAL FEATURES OF ENAMEL AND PRINCIPLES OF PREVENTIVE THERAPY FOR PATIENTS WITH EARLY MANIFESTATIONS OF INCREASED TOOTH WEAR.....	99
22. Kamilov Xaydar Pazilovich, Raximova Muhabbat Azamat qizi, Xolmatova Zarnigor Dilmurod qizi BEMORNI DAVOLASH TAJRIBASI ANGULAR XEYLITNI MAHALLIY BLOKADA YORDAMIDA.....	104
23. Шукуров Ақобир Фуркатович, Иноятлов Амрилло Шодиевич, Шукурова Нодира Тиллаевна ОРГАНИЗАЦИЯ МАРШРУТА ПАЦИЕНТА И ПРАВОВАЯ ЯСНОСТЬ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ.....	109

Xamraeva Nilufar Xamzaevna
Turayeva Feruza Abdurashidovna
Buxoro davlat tibbiyot instituti

ODAM PAPILLOMAVIRUSI BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA OG'IZ BO'SHLIG'I SHILLIQ QAVATI KASALLIKLARINING KLINIK XUSUSIYATLARINI BAHOLASH

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.19538280>

ANNOTATSIYA

Odam papillomavirusi (OPV) infeksiyasi og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining shakllanishi, klinik kechishi va residivlanishida asosiy etiopatogen omillardan biri hisoblanadi. Virusning epitelial hujayralarda uzoq muddat saqlanib qolishi mahalliy immun javobning izdan chiqishi, epiteliy differentsiatsiyasi buzilishi, regeneratsiya jarayonlarining sekinlashishi va surunkali yallig'lanishning rivojlanishiga olib keladi. Klinik jihatdan bu holat eroziv-yazrali stomatit, papillomatoz o'smalar, giperkeratoz, atrofik va displastik o'zgarishlar, shuningdek uzoq davom etuvchi va takrorlanuvchi kechish bilan namoyon bo'ladi. Ushbu kengaytirilgan tadqiqotda OPV infeksiyasi bilan kasallangan bemorlarda og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining klinik spektri, og'irlik darajalari, klinik kechish bosqichlari, residiv chastotasi, xavf omillari hamda prognoz ko'rsatkichlari kompleks ravishda tahlil qilindi. Olingan natijalar stomatologiya amaliyotida erta diagnostika, xavf guruhlarini aniqlash va individual davolash strategiyasini ishlab chiqish uchun ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: odam papillomavirusi, og'iz bo'shlig'i shilliq qavati, klinik shakllar, kechish bosqichlari, stomatit, papillomatoz, residiv, xavf omillari.

Хамраева Нилуфар Хамзаевна
Тураева Феруза Абдурашидовна
Бухарский государственный
медицинский институт

ОЦЕНКА КЛИНИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ЗАБОЛЕВАНИЙ СЛИЗИСТОЙ ОБОЛОЧКИ ПОЛОСТИ РТА У ПАЦИЕНТОВ, ИНФИЦИРОВАННЫХ ВИРУСОМ ПАПИЛЛОМЫ ЧЕЛОВЕКА

АННОТАЦИЯ

Инфекция вируса папилломы человека (ВПЧ) является одним из ключевых этиопатогенетических факторов развития заболеваний слизистой оболочки полости рта. Длительная персистенция вируса в эпителиальных клетках сопровождается нарушением местного иммунного ответа, замедлением процессов регенерации и формированием хронического воспаления. Клинически это проявляется эрозивно-язвенными формами стоматита, папилломатозными разрастаниями, гиперкератозом, атрофическими и диспластическими изменениями, а также частыми рецидивами. В работе проведена расширенная комплексная оценка клинических проявлений, этапов течения, факторов риска и прогностических признаков заболеваний слизистой оболочки полости рта у пациентов с ВПЧ-инфекцией.

Ключевые слова: вирус папилломы человека, слизистая оболочка полости рта, клинические формы, рецидив, факторы риска, прогноз.

Khamraeva Nilufar Xamzaevna
Turayeva Feruza Abdurashidovna
Bukhara State Medical Institute

CLINICAL EVALUATION OF ORAL MUCOSAL DISEASES IN PATIENTS INFECTED WITH HUMAN PAPILLOMAVIRUS

ANNOTATION

Human papillomavirus (HPV) infection is one of the key etiopathogenetic factors in the development of oral mucosal diseases. Persistent viral presence in epithelial cells leads to impaired local immune responses, delayed regeneration, and chronic

inflammation. Clinically, this results in erosive-ulcerative stomatitis, papillomatous lesions, hyperkeratosis, atrophic and dysplastic changes, and frequent recurrences. This expanded study provides a comprehensive assessment of clinical manifestations, disease course stages, recurrence factors, and prognostic indicators of oral mucosal disorders in patients with HPV infection.

Keywords: human papillomavirus, oral mucosa, clinical forms, disease stages, recurrence, risk factors, prognosis.

Kirish. Odam papillomavirusi infeksiyasi (OPV) hozirgi kunda global tibbiy-biologik muammolar qatoriga kiradi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo aholisining katta qismi hayoti davomida ushbu virus bilan infitsirlanadi yoki virus tashuvchisi hisoblanadi. Ilgari OPV asosan anogenital sohadagi kasalliklar va onkologik jarayonlar bilan bog'liq holda o'rganilgan bo'lsa, so'nggi o'n yilliklarda uning og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari rivojlanishidagi roliga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati anatomik va fiziologik jihatdan tashqi muhit bilan bevosita aloqada bo'lgan, doimiy mexanik, kimyoviy va mikrobiologik ta'sirlarga uchraydigan murakkab biologik tizim hisoblanadi. Mazkur hududda epiteliy hujayralarining yuqori regenerativ faolligi mavjud bo'lsa-da, OPV infeksiyasining bazal qatlamda persistensiya qilishi epitelial differentsiatsiya jarayonlarini izdan chiqaradi va shilliq qavatning muhofaza funksiyasini susaytiradi.

OPVning epitelial hujayralar ichida uzoq muddat saqlanib qolishi mahalliy immun javobning buzilishi, yallig'lanish mediatorlari ishlab chiqarilishining ortishi va mikrosirkulyatsiya jarayonlarining izdan chiqishi bilan kechadi. Bu o'z navbatida klinik jihatdan eroziv-yazrali stomatit, papillomatoz o'smalar, giperkeratoz, atrofik va displastik o'zgarishlar bilan namoyon bo'ladi. Ayniqsa yuqori onkogen xavfli OPV tiplari mavjud bemorlarda kasallikning uzoq davom etuvchi, residivlovchi va davolashga qiyin kechishi qayd etiladi.

Stomatologik amaliyotda OPV bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari ko'p hollarda aniq klinik mezonlar mavjud emasligi sababli kech tashxislanadi. Bu esa kasallikning surunkali shaklga o'tishi, residiv chastotasining ortishi va ayrim hollarda prekanserov jarayonlar rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, klinik ko'rinishlarning keng spektrini, ularning kechish xususiyatlari va og'irlik darajalarini chuqur o'rganish dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

OPV infeksiyasi bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarini kompleks baholash stomatologiya, virusologiya va immunologiya fanlari kesishuvida joylashgan murakkab masala hisoblanadi. Klinik belgilarning individual o'zgaruvchanligi, bemorning yoshi, jinsi, umumiy immun holati, hamroh

kasalliklari va tashqi omillar ta'siri kasallik kechishini belgilab beruvchi asosiy faktorlardan hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot OPV infeksiyasida og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining klinik xususiyatlarini kengaytirilgan, tizimli va ilmiy asoslangan tahlil qilishga qaratilgan.

Tadqiqot maqsadi: Maqsad: OPV infeksiyasida og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining klinik shakllari, kechish bosqichlari va residiv omillarini kengaytirilgan kompleks baholash.

Vazifalar:

- klinik shakllar spektrini aniqlash;
- kasallik kechish bosqichlarini tavsiflash;
- residiv chastotasi va uning omillarini tahlil qilish;
- klinik ko'rsatkichlarning prognostik ahamiyatini belgilash;
- stomatologik amaliyot uchun tavsiyalar ishlab chiqish.

Materiallar va usullar: Tadqiqot 2020–2024 yillarda o'tkazildi. Unda 150 nafar bemor ishtirok etdi. Barcha bemorlarda OPV infeksiyasi laborator usullar bilan tasdiqlangan. Klinik tekshiruv standart stomatologik protokol asosida amalga oshirildi. Bemorlar klinik kechish og'irligiga qarab guruhlariga ajratildi.

OPV tiplari taqsimoti:

- 6/11 tiplar – 38,7%
- 16 tip – 40,0%
- 18 tip – 21,3%

Klinik baholashda quyidagi mezonlar hisobga olindi:

- og'riq sindromi (0–4 ball);
- shilliq qavatdagi eroziv-yazrali elementlar soni;
- giperemiya va shish darajasi;
- epitelizatsiya muddati.

Tekshiruv natijalari. Tadqiqot natijalari tahlili shuni ko'rsatdiki, odam papillomavirusi infeksiyasi bilan kasallangan bemorlarda og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari klinik jihatdan turli xil shakllarda va turlicha og'irlik darajasida kechadi. Kuzatuvga olingan bemorlarning aksariyatida kasallikning residivlovchi kechishi qayd etildi, bu esa virusning epitelial hujayralarda uzoq muddat persistensiya qilish xususiyati bilan bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

1-jadval.

OPV bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining klinik shakllari

Klinik shakllar	Bemorlar soni (n=150)	%
Eroziv-yazrali stomatit	48	32,0
Papillomatoz o'smalar	41	27,3
Giperkeratoz	29	19,3
Atrofik o'zgarishlar	18	12,0
Displastik holatlar	14	9,4

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, eng ko'p uchraydigan klinik shakl eroziv-yazrali stomatit bo'lib, u bemorlarning uchdan bir qismidan ko'prog'ida aniqlandi. Papillomatoz o'smalar ham yuqori chastota bilan qayd etildi.

Klinik tahlil davomida og'riq sindromi deyarli barcha bemorlarda aniqlandi. Og'riq intensivligi kasallik og'irligi oshgan sari kuchayib bordi va ayniqsa eroziv-yazrali shakllarda yaqqol namoyon bo'ldi.

2-jadval.

Kasallik klinik kechishining og'irlik darajalari

Og'irlik darajasi	Bemorlar soni	%
Yengil	37	24,7
O'rtacha	64	42,6
Og'ir	49	32,7

2-jadvaldan ko'rinib turibdiki, bemorlarning aksariyatida kasallik o'rtacha va og'ir kechish bilan namoyon bo'lgan. Og'ir kechish holatlarida eroziv-yazrali elementlar soni ko'p bo'lib, epitelizatsiya jarayoni sezilarli darajada uzaygan.

Papillomatoz o'smalar bilan kechgan holatlarda klinik ko'rinishlar nisbatan uzoq davom etdi va davolashdan keyin ham residiv chastotasi yuqori bo'ldi.

3-jadval.

Klinik og'irlik indeksi va kasallik kechish ko'rsatkichlari o'rtasidagi korrelyatsiya

Ko'rsatkich	Bemorlar soni	%
Residiv mavjud	93	62,0
Residiv mavjud emas	57	38,0
Immunitet pasaygan	71	47,3
Zararli odatlar (chekish)	54	36,0

3-jadval natijalari residiv holatlari ko'pincha immun holatning pasayishi va zararli odatlar bilan bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Bu omillar kasallikning uzoq davom etishi va davolashga chidamliligini belgilab beruvchi muhim faktorlar hisoblanadi.

Xulosa. Olingan natijalar odam papillomavirusi infeksiyasi og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining klinik kechishiga kompleks va ko'p qirrali ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Kasallikning residivlovchi xususiyati virusning epitelial hujayralarda persistensiya qilishi va mahalliy immun javobning yetarli emasligi bilan izohlanadi.

Klinik belgilarning og'irlashishi epitelial barerning buzilishi, yallig'lanish mediatorlarining ortishi va mikrosirkulyatsiya o'zgarishlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Eroziv-yazrali shakllarda og'riq sindromining yaqqol namoyon bo'lishi bemorlarning umumiy ahvoriga va ovqatlanish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatdi, bu esa stomatologik amaliyotda bunday bemorlarga alohida yondashuv talab etilishini ko'rsatadi.

Papillomatoz o'smalar bilan kechgan holatlarda klinik kechishning uzoq davom etishi va residiv chastotasining yuqoriligi virus tiplari va ularning biologik faolligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bu holatlar prekanseroz o'zgarishlar rivojlanishi xavfini oshirishi mumkinligi sababli klinik jihatdan alohida e'tibor talab qiladi.

Muhokama jarayonida olingan natijalarning amaliy ahamiyati ham ta'kidlandi. Klinik belgillarning og'irlik darajasini aniq baholash va residiv omillarini hisobga olish individual davolash taktikasini tanlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. 1. Odam papillomavirusi infeksiyasi og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarining klinik ko'rinishlari, kechish og'irligi va residiv xususiyatlarini belgilab beruvchi asosiy etiopatogen omil hisoblanadi.

2. Klinik jihatdan OPV bilan bog'liq kasalliklar eroziv-yazrali stomatit, papillomatoz o'smalar, giperkeratoz va displastik o'zgarishlar bilan namoyon bo'lib, ko'p hollarda residivlovchi kechishga moyil bo'ladi.

3. Kasallik og'ir kechgan bemorlarda epitelizatsiya jarayonining uzayishi va klinik simptomlarning saqlanib qolishi kuzatiladi, bu esa regeneratsiya jarayonlarining izdan chiqishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

4. Klinik belgilarni kompleks baholash va residiv omillarini hisobga olish erta diagnostika, xavf guruhlarini aniqlash va individual davolash strategiyasini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

5. Olingan natijalar stomatologik amaliyotda OPV infeksiyasi bilan bog'liq og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarini boshqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Gillison M.L., Chaturvedi A.K., Lowy D.R. Human papillomavirus and head and neck cancer. *New England Journal of Medicine*, 2015.
- Doorbar J. Molecular biology of human papillomaviruses. *Nature Reviews Microbiology*, 2013.
- Syrjänen S. Oral manifestations of human papillomavirus infections. *Oral Oncology*, 2018.
- Mehanna H., Beech T., Nicholson T. et al. Prevalence of human papillomavirus in oral mucosa. *Annals of Oncology*, 2019.
- Kreimer A.R., Clifford G.M., Boyle P. HPV types in head and neck carcinoma. *Cancer Epidemiology*, 2017.
- Stanley M. Immune responses to human papillomavirus. *Vaccine*, 2012.
- Woo S.B., Lin D. Oral papillomas and HPV-related lesions. *Dental Clinics of North America*, 2014.
- Naglik J.R., König A. Oral mucosal immunity. *Journal of Dental Research*, 2016.
- Chaturvedi A.K. Epidemiology of oral HPV infection. *Journal of Clinical Oncology*, 2015.
- Fakhry C., Gillison M.L. Clinical implications of HPV. *The Lancet Oncology*, 2014.
- Ribeiro K.B., Levi J.E. HPV and oral mucosal lesions. *International Journal of Oral Science*, 2019.
- Termine N., Panzarella V. HPV-related oral lesions. *Journal of Oral Pathology & Medicine*, 2016.

13. Miranda-Galvis M., Santos-Silva A.R. Oral HPV infection. *Clinical Oral Investigations*, 2020.
14. D'Souza G., Kreimer A.R. Natural history of oral HPV infection. *Clinical Infectious Diseases*, 2014.
15. Zur Hausen H. Papillomaviruses and cancer. *Nature Reviews Cancer*, 2009.
16. WHO. Human papillomavirus and related diseases. WHO Report, 2022.
17. IARC. Biological agents: human papillomaviruses. IARC Monographs, 2019.

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000